

Ηθική της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης

1. Διασφαλίζοντας το Ηθικό Πράττειν της Αξιολόγησης: Ηθικοί Κανόνες, Κώδικες Δεοντολογίας, Ηθικά Στάνταρντς, Ηθικές Αρχές, Ηθικές Θεωρίες.

2. Ηθικές Αρχές Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης στην Ελλάδα

Διδάσκων Γεώργιος Τσίτας

Γεώργιος Τσίτας

**ΠΜΣ «ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ» (ΠΔΑΕ)**

Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση

Αθήνα 2025

Ηθική και Πεδία Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης

α) την αξιολόγηση των μαθητών (όπου συμπεριλαμβάνονται όλοι όσοι πρέπει δια της αξιολόγησης να αποδείξουν ότι έχουν αποκτήσει συγκεκριμένες γνώσεις, ανεξαρτήτως ηλικιακής ομάδας π.χ. οι φοιτητές),

**Η
ηθική
αφορά**

γ) την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων (δηλαδή του σχεδιασμού και της εφαρμογής ενός εκπαιδευτικού συστήματος).

β) την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού (δηλαδή εκείνων που εργάζονται με σκοπό την παροχή γνώσης στους διδασκόμενους) και των ιδρυμάτων στα οποία εργάζονται με αυτόν τον σκοπό,

Ηθική και Άξονες εκπαιδευτικής αξιολόγησης

Σημείωση: μπορεί κάποιος να ανήκει ταυτόχρονα σε δύο διαφορετικές κατηγορίες, με αποτέλεσμα να απορρέουν για αυτόν διαφορετικές ηθικές υποχρεώσεις, ανάλογα με την ιδιότητα που φέρει κάθε φορά: π.χ. ο δάσκαλος που προβαίνει στην αξιολόγηση των μαθητών του σε ένα σχολείο μπορεί να υφίσταται αξιολόγηση ως επαγγελματίας εκπαιδευτικός.

ο αξιολογητής (αυτός δηλαδή που ασκεί αξιολόγηση) ελέγχεται για το ηθικό «είναι», το «φαίνεσθαι» και το ηθικό «πράττειν» του,

ο αξιολογούμενος (αυτός που την υφίσταται) παρομοίως ελέγχεται για το ηθικό ποίον του απέναντι στην αξιολόγηση και τέλος

η αξιολόγηση (η πράξη αυτή καθαυτήν) ελέγχεται για την ηθική της ποιότητα, δηλαδή τα χαρακτηριστικά της π.χ. την εγκυρότητα, την αξιοπιστία, την αντικειμενικότητα, τους στόχους, τα αποτελέσματά της κτλ.

Οι πέντε ηθικές διαβαθμίσεις στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση

Newman & Brown, 1996:23

Ηθικοί κανόνες	Διατυπώσεις συγκεκριμένων «πρέπει» και συχνότερα «δεν πρέπει» που αφορούν την αξιολόγηση.	Παράδειγμα: Να δίνεται ο Μέσος Όρος και η Διάμεσος όλων των σταθμισμένων τεστ που χρησιμοποιούνται στην αξιολόγηση.
Κώδικες Δεοντολογίας	Συλλογή κανόνων, που συνήθως υιοθετούνται και εγκρίνονται από μία επαγγελματική ομάδα.	Παράδειγμα: Ο Κώδικας Δεοντολογίας της Αμερικανικής Εταιρεία Εκπαιδευτικής Έρευνας και της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας.
Ηθικά Στάνταρντς	Παρόμοιοι με τους κανόνες, αλλά συνήθως με έμφαση στην ενδεδειγμένη συμπεριφορά.	Παράδειγμα: Πρέπει να διασφαλίζεται ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι κατανοούν τους τεχνικούς όρους που χρησιμοποιούνται στην έκθεση αξιολόγησης.
Ηθικές Αρχές	Ευρύτερες από τους κανόνες και τους κώδικες παρέχουν καθοδήγηση όταν παρατηρείται σύγκρουση στους κανόνες ή όταν οι κανόνες δεν εξειδικεύονται στο συγκεκριμένο πλαίσιο.	Παράδειγμα: Αξιολογήστε τα προγράμματά σας, όπως θα επιθυμούσατε να αξιολογηθεί το πρόγραμμά σας.
Ηθικές Θεωρίες	Η αιτιολόγηση ή τα κριτήρια για τις ηθικές αποφάσεις. Η επιστήμη και η λογική για τη λήψη ηθικών αποφάσεων.	Παράδειγμα: Οι συνέπειες μιας πράξης καθορίζουν το τι συνιστά ηθική και τι ανήθικη συμπεριφορά.

Τι ΔΕΝ έχουμε την Ελλάδα και τι έχουμε;

Δεν έχουμε «Κώδικα ή Στανταρντς...» που να αφορούν ειδικά την Εκπαίδευση ή την Εκπαιδευτική Αξιολόγηση.

Έχουμε τον Δημοσιοϋπαλληλικό Κώδικά και, προσφάτως, τον Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς Υπαλλήλων του Δημοσίου Τομέα. (σελ 16 και 29)

Πώς δεσμευόμαστε ως προς την επιστημονικότητα της αξιολόγησής μας στην Ελλάδα, όπου δεν ισχύουν Κώδικες και Στάνταρντς;

Κοινά σημεία των Κωδίκων Δεοντολογίας και **Standards** που ισχύουν στο εξωτερικό:

1. οι αξιολογητές πρέπει να είναι επαρκώς πιστοποιημένοι, καταρτισμένοι και επιμορφωμένοι, ώστε η αξιολόγηση να ασκείται δίκαια, ισότιμα, έγκυρα, αξιόπιστα, αντικειμενικά, και με πληρότητα, χωρίς προκαταλήψεις ή όποιου είδους διακρίσεις (φυλετικές, θρησκευτικές, ιδεολογικές, σεξουαλικού προσανατολισμού, εθνικότητας, καταγωγής κ.ο.κ.), λαμβάνοντας υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία και δεδομένα για πληρέστερη εικόνα του αξιολογούμενου,

Πώς δεσμευόμαστε ως προς την επιστημονικότητα της αξιολόγησής μας στην Ελλάδα, όπου δεν ισχύουν Κώδικες και Στάνταρντς;

Κοινά σημεία των Κωδίκων Δεοντολογίας και **Standards** που ισχύουν στο εξωτερικό:

2. οι διαδικασίες να τηρούνται βάσει του προβλεπόμενου πρωτοκόλλου, των τιθέμενων προδιαγραφών σκοπού και χρήσης τους καθώς και της προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων, να διενεργούνται κατόπιν αδείας, χωρίς αυθαιρεσίες, με την ελάχιστη δυνατή εμπλοκή ή επίδραση προσωπικών ή υποκειμενικών παραγόντων, με ενσωματωμένη την δυνατότητα διορθωτικών παρεμβάσεων, και...

Πώς δεσμευόμαστε ως προς την επιστημονικότητα της αξιολόγησής μας στην Ελλάδα, όπου δεν ισχύουν Κώδικες και Στάνταρντς;

Κοινά σημεία των Κωδίκων Δεοντολογίας και **Standards** που ισχύουν στο εξωτερικό:

3. ...με κάθε δυνατή πρόνοια:

I. για τα άτομα με ιδιαιτερότητες, όσο και για ομάδες πληθυσμού που χρήζουν ειδικής μεταχείρισης (γλωσσικής ή άλλης), ώστε να αίρονται τα σημεία «μειονεξίας» ή διαφορετικότητάς τους,

II. για προστασία των αξιολογουμένων από φαινόμενα στιγματισμού, και

III. για διασφάλιση του δικαιώματος των εμπλεκομένων για αναβαθμολογήσεις, για προσφυγή εφόσον θίγονται δικαιώματά τους, για πρόσβαση στα «γραπτά» τους, για ενημέρωση σε ό,τι αφορά τόσο την εμπιστευτικότητα και την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων όσο και τις προβλεπόμενες διαδικασίες εξέτασης, την εξαγωγή των αποτελεσμάτων της και τη χρήση αυτών των αποτελεσμάτων.

Άρα, σωστή αξιολόγηση στην Ελλάδα είναι η νόμιμη αξιολόγηση.

Πιστή εφαρμογή Νομικού πλαισίου... (Σύνταγμα, νόμοι, εγκύκλιοι, γνωματεύσεις κτλ.) Π.χ.
Άρθρο 43: Αντισταθμιστική Εκπαίδευση

Για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου, αξιοποιείται η
Αντισταθμιστική εκπαίδευση:

α) **Ενισχυτική διδασκαλία:** σκοπός η επανένταξη των μαθητών στην διαδικασία μάθησης, η μείωση της μαθητικής διαρροής, η βελτίωση της απόδοσής τους ώστε να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση και η αύξηση των ποσοστών πρόσβασης στην δεύτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

β) **Πρόσθετη διδακτική στήριξη:** σκοπός η επανένταξη των μαθητών στην διαδικασία μάθησης, η μείωση της μαθητικής διαρροής, η βελτίωση της απόδοσής τους ώστε να ολοκληρώσουν την δεύτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με επιπρόσθετο στόχο την ενίσχυση της προοπτικής πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

γ) η **κατ' ιδίαν διδασκαλία** που παρέχεται σε ασθενείς, κρατούμενους κτλ. Όπου η διδασκαλία που παρέχεται στα τμήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που λειτουργούν στο πλαίσιο εγκεκριμένων Οργανισμών Θεραπείας του άρθρου 51 του ν.4139/2013.

Μόνο που...

**Ο νόμος και η
επιστημονική
του ερμηνεία:**

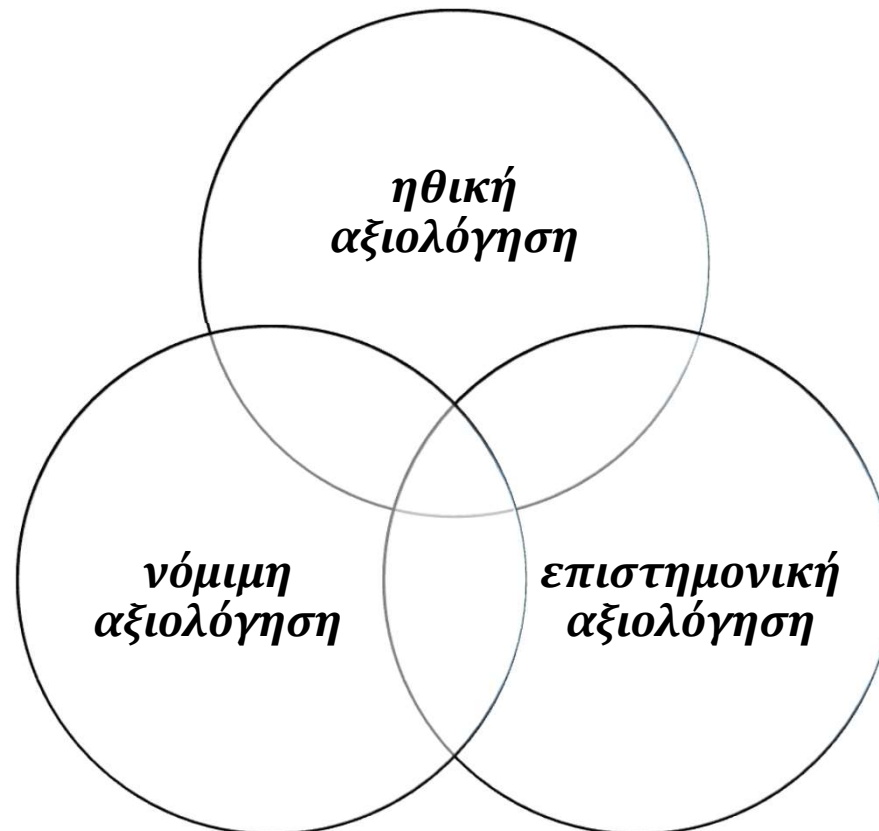
η ερμηνεία και η εφαρμογή του Νόμου άλλοτε βασίζεται στον **νόμο** καθεαυτόν, άλλοτε στην **επιστημονικότητα** ή την **ηθική** του αξιολογητή και άλλοτε σε συνδυασμό όλων των παραπάνω, χωρίς αυτό να αποκλείει την **παρείσφρηση στοιχείων υποκειμενισμού και αυθαιρεσίας ή αστοχίας**, σε καθέναν από τους παραπάνω τομείς (νόμος, επιστήμη, ηθική), που μπορεί να προκαλούν **παρανοήσεις, αντιφάσεις, σύγχυση και σφάλματα.**

Παράδειγμα...

- ⊙ Έγγραφο εξειδίκευσης της κείμενης νομοθεσίας, Π.Δ. 126 (ΦΕΚ 211, 11-11-2016), με τα κριτήρια για την αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή. Ως τέτοια αναφέρονται
 - ⊙ α) η συνολική συμμετοχή του μαθητή (ερωτήματα που θέτει, απαντήσεις που δίνει, συνεργασία, επιμέλεια κ.ο.κ., από τα οποία φανερώνονται οι γνώσεις, η κατανόηση, οι δεξιότητες, η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα του/της κτλ.)
 - ⊙ β) οι εργασίες,
 - ⊙ γ) οι συνθετικές δημιουργικές εργασίες,
 - ⊙ δ) οι ωριαίες γραπτές δοκιμασίες και τέλος
 - ⊙ ε) οι ολιγόλεπτες γραπτές δοκιμασίες.
- Αφού περιγραφούν λοιπόν αναλυτικά τα παραπάνω κριτήρια, ακολουθεί το παρακάτω σχόλιο του Συμβούλου: «Θεωρώ ότι θα πρέπει να δώσουμε σημασία και στη σειρά με την οποία περιγράφονται τα κριτήρια αυτά. Είναι ιεραρχική, καθ' ότι οι γραπτές δοκιμασίες δεν αντικατοπτρίζουν τη συνολική εικόνα των παιδιών, άρα θα πρέπει να αποτελούν το τελευταίο κριτήριο». Σημειωτέον ότι στο Π.Δ. για την αξιολόγηση δεν αναφέρεται κάπου η ιεραρχική τοποθέτηση των κριτηρίων για την αξιολόγηση των μαθητών.

Αναζητώντας την ιδανική σχέση μεταξύ επιστήμης, ηθικής και νόμου.

- ⦿ το ηθικό στην αξιολόγηση θα πρέπει να βρίσκεται σε σύμπνοια με το επιστημονικό και το νόμιμο, το οποίο επίσης με τη σειρά του να συμπλέει με το επιστημονικό και το ηθικό.
- ⦿ Το σχήμα σε αμοιβαία σχέση:

Αναζητώντας την ιδανική σχέση μεταξύ επιστήμης, ηθικής και νόμου.

Τι συμβαίνει όταν η αξιολόγηση είναι...

- ⊙ ηθική ερήμην της επιστημονικότητας,
- ⊙ επιστημονική ερήμην της ηθικής,
- ⊙ ηθική αλλά όχι νόμιμη,
- ⊙ νόμιμη αλλά όχι ηθική;

Και τέλος,

- ⊙ μπορεί να ισχύει κάτι νομικά χωρίς να ερείδεται στην επιστήμη ή
- ⊙ να είναι μεν επιστημονικό αλλά όχι νόμιμο;

Το σχήμα σε αποστασιοποίηση - σχάση

νόμιμη
αξιολόγηση

ηθική
αξιολόγηση

επιστημονική
αξιολόγηση

Αναζητώντας την ιδανική σχέση μεταξύ επιστήμης, ηθικής και νόμου.

Η «επιστημονικότητα» της επιστήμης της εκπαιδευτικής αξιολόγησης.

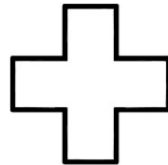
Τα κομβικά ζητήματα:

- ◎ Ο εκπαιδευτικός – αξιολογητής έχει ηθικό χρέος να γνωρίζει τους νόμους και τις επιστημονικές εξελίξεις.
- ◎ Οι νόμοι δεν ακολουθούν ούτε ενσωματώνουν όλες τις επιστημονικές επιταγές.
- ◎ Η επιστήμη της αξιολόγησης είναι «οιονεί επιστήμη»
- ◎ **Η επιστήμη έχει ανταγωνιστές την ψευδοεπιστήμη (Bohannon, 2015) και την επιστημονική δημοσιογραφία.** Η αναδυόμενη βιομηχανία της ψευδοεπιστήμης
Ο επιστημονικά ενημερωμένος αξιολογητής βρίσκεται συχνά σε ηθικό δίλημμα μεταξύ του νόμου και της επιστημονικής του γνώσης, ενώ ο μη ενημερωμένος αρκεί απλά να ακολουθεί τον νόμο.

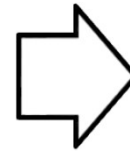
Αναζητώντας την ιδανική σχέση μεταξύ επιστήμης, ηθικής και νόμου.

Νόμος ή Ηθική και Επιστήμη;

Ισχυρισμός 1ος: Το νόμιμο είναι και επιστημονικό, αφού τους νόμους τους συντάσσουν εκείνοι που ξέρουν, και ηθικό, επειδή αφενός οι νόμοι ισχύουν καθολικά και αφετέρου ο σκοπός της υπάρξεώς τους είναι κατά βάσιν αγαθός.

Ισχυρισμός 2ος: Το νόμιμο δεν είναι πάντα και επιστημονικό. Στην εκπαιδευτική αξιολόγηση, στην Ελλάδα και όχι μόνο, πολλές φορές εφαρμόζονται τρόποι αξιολόγησης με επιστημονικά κενά.

Συμπέρασμα: Αυτός που γνωρίζει την αξιολόγηση επιστημονικά και διαπιστώνει τα κενά, μπορεί να δυσκολεύεται να την εφαρμόσει στη μορφή που του επιβάλλεται, χωρίς να αυτοελέγχεται ηθικά για τυχόν παθητική και άκριτη εφαρμογή της.

Ο αξιολογητής, ο αξιολογούμενος και η αξιολόγηση

Οι δύο τρόποι προσέγγισης της αξιολόγησης από πλευράς αξιολογούμενου.

Ο αξιολογούμενος ως παθητικός δέκτης

Ο αξιολογούμενος ως ενεργός συμμετέχων στη διαδικασία της αξιολόγησής του.

Ο αξιολογητής, ο αξιολογούμενος και η αξιολόγηση

Ο αξιολογούμενος ως παθητικός δέκτης:

υφίσταται την αξιολόγηση και τις επιπτώσεις της (θετικά ή αρνητικά συναισθήματα: άγχος, χαρά, λύπη, απάθεια, κινητοποίηση κτλ. καθώς και τον αντίκτυπο στις σπουδές, τους τίτλους και το κατοπινό επάγγελμα).

Ο αξιολογητής, ο αξιολογούμενος και η αξιολόγηση

Ο αξιολογούμενος ως ενεργός συμμετέχων:

δρα θεμιτά ή αθέμιτα για να επιτύχει τον σκοπό για τον οποίο λαμβάνει μέρος στην αξιολόγηση, ανάλογα με τον ηθικό του κώδικα.

Ο αξιολογητής, ο αξιολογούμενος και η αξιολόγηση

Οι αθέμιτες συμπεριφορές π.χ. η αντιγραφή, είναι τόσο παλιές όσο και η ίδια η αξιολόγηση (Κίνα).

Αποτελέσματα παλαιότερης έρευνας στην Ελλάδα (προ 40 ετών) με ερώτημα:

Προσπαθείτε κατά τις εξετάσεις να αντιγράψετε από βιβλία, από σκονάκια ή από το γραπτό του άλλου;

	Απαντήσεις	Μαθητές (N=262) %	Φοιτητές (N=241) %
α)	Ναι, σχεδόν πάντα	3,82	3,22
β)	Ναι, αρκετά συχνά	4,58	5,18
γ)	Ναι, κάπου - κάπου	49,23	46,83
δ)	Όχι ποτέ	42,37	44,77
		100,0	100,0

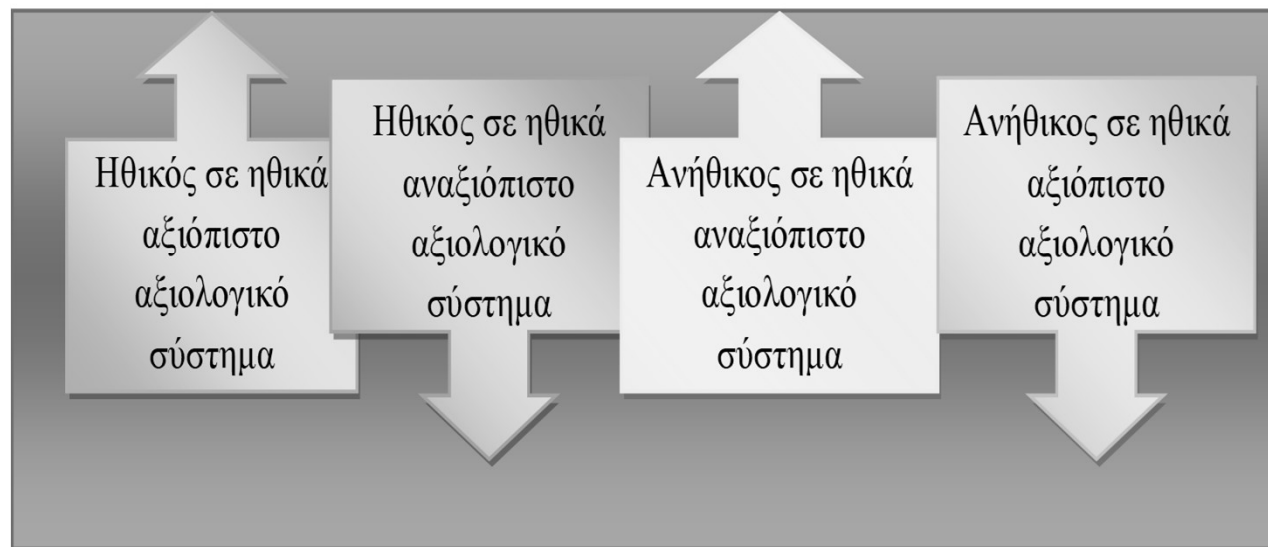
Ο αξιολογητής, ο αξιολογούμενος και η αξιολόγηση

Το οξύμωρο της δικαίωσης των «ανήθικων» και ο ρόλος του αξιόπιστου ή αναξιόπιστου πλαισίου.

- ◎ Όσο μεγαλύτερη αντιστοιχία υπάρχει στην ηθική του ανθρώπου με το σύστημα γύρω του, τόσο περισσότερες πιθανότητες έχει να αναπτυχθεί, να αξιοποιηθεί και να προοδεύσει ο συγκεκριμένος αξιολογούμενος. Έτσι, προκύπτει το εξής οξύμωρο σχήμα: σε ένα αναξιοκρατικό σύστημα ο ηθικός και άξιος δεν έχει και τόσες ελπίδες προόδου ενώ ο ανάξιος έχει πολλές. Ευτυχώς, πάντως, ισχύει και το αντίστροφο: ο ανάξιος και ανήθικος δεν έχει ελπίδες προόδου σε ένα αξιοκρατικό σύστημα.

Ο αξιολογητής, ο αξιολογούμενος και η αξιολόγηση

Το οξύμωρο της δικαίωσης των «ανήθικων» και ο ρόλος του αξιόπιστου ή αναξιόπιστου πλαισίου.

Το να ισχύει ένα όσο το δυνατόν πιο ηθικό, δίκαιο, επιστημονικά ορθό, βασισμένο σε ορθούς νόμους και αξιόπιστο σύστημα αξιολόγησης αποτελεί σημαντική ασφαλιστική δικλίδα για την ανάδειξη, την πρόοδο και την προκοπή των αξιών.

Ο αξιολογητής, ο αξιολογούμενος και η αξιολόγηση

Τι γίνεται όμως με όλους εκείνους που δεν ανήκουν σε συγκεκριμένες κατηγορίες και δεν υπάρχει νομική πρόβλεψη;

Η «αντιστάθμιση» επαφίεται στους εκπαιδευτικούς.
Πώς αντιδράτε οι ίδιοι απέναντι στις ελλείψεις του εκπαιδευτικού συστήματος;

Αξιολόγηση – Ενσυναίσθηση

Ποια η απάντηση στο «προαιώνιο» ερώτημα της αξιολόγησης;

- ◎ “to grade or not to grade?” Lambert & Lines (2001:135).

Να βαθμολογεί κανείς ή να μην βαθμολογεί;

- ◎ Αναπόφευκτη απάντηση στο ισχύον εκπαιδευτικό πλαίσιο:

Ναι, να βαθμολογεί: **To grade!**... αλλά πώς;

Με ή χωρίς αποστασιοποίηση
αξιολογητή – αξιολογούμενου;

Αξιολόγηση – Ενσυναίσθηση

Πιθανές αιτίες αποστασιοποίησης:

1. Τα ηθικά διλήμματα: αποστασιοποιούμαι άρα δεν έχω συναισθηματικό κόστος.
2. Η εξουσία του αξιολογητή: Αρχή άνδρα δείκνυσι: είμαι ο τρόπος που αξιολογώ!
3. Η ειδικότητα και η προσωπική του εμπειρία: κάθε ειδικότητα έχει επί της ουσίας διαφορετικό ειδικό βάρος στην αξιολόγηση της, και κάθε αξιολογητής διαφορετικές εμπειρίες (αξιολόγηση = επιτυχίες ή αποτυχίες και τραυματικές εμπειρίες).
4. Η χρονική απόσταση – η λήθη του τι εστί «αξιολόγηση»: το χρονικό χάσμα ως μηχανισμός λήθης των συναισθημάτων που γεννά η αξιολόγηση.

Αξιολόγηση - Ενσυναίσθηση

Πώς μπορεί να θεραπευτεί η αποστασιοποίηση και να καλλιεργηθεί η ενσυναίσθηση;

α) με άσκηση επί πιθανών σεναρίων: είναι σημαντικό να αφουγκραζόμαστε τους παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν τους αξιολογούμενους.

β) με έκθεσή μας σε αξιολόγηση: είναι σημαντικό να κρατάμε ζωντανό μέσα μας το βίωμα της αξιολόγησης.

Αξιολόγηση - Ενσυναίσθηση

Πώς προτείνεται να δρα ο αξιολογητής;

α) να στέκεται με κύρος και εντιμότητα απέναντι στα ηθικά διλήματα που προκύπτουν, χωρίς να τα παραβλέπει ή να τα υποτιμά, αλλά ούτε και να ταυτίζεται με αυτά.

β) να διαχειρίζεται με σοφία την εξουσία που του προσδίδει η ιδιότητα του αξιολογητή, και να μην την καταχράται σφραγίζοντας αρνητικά το μέλλον των μαθητών του.

γ) να λαμβάνει υπόψη την ευθύνη που απορρέει από την ειδικότητά του και τον αντίκτυπο των κρίσεών του στα παιδιά και τους γονείς, χωρίς να υποτιμά τις υπόλοιπες ειδικότητες ή άλλες κλίσεις και ταλέντα των μαθητών.

δ) να μετουσιώνει σε ορθοπραξία τα προσωπικά βιώματά του από την αξιολόγηση, είτε αυτά είναι θετικά είτε τραυματικά.

ε) να θέτει, ως αναστοχασμό και πρόκληση ενσυναίσθησης, στον εαυτό του το ερώτημα: πώς θα ένιωθα εάν...

στ) να εντοπίζει εκείνες τις παραμέτρους που του προκαλούν «ενσυναίσθηση», ώστε να αντισταθμιστικά μέτρα που λαμβάνει υπέρ κάποιου να μην αδικούν κάποιον άλλο.

ζ) να αναζητά τρόπους ουσιαστικής αυτοαξιολόγησής του, ώστε να διατηρεί ζωντανή τη μνήμη του τι σημαίνει αξιολόγηση.

Αξιολόγηση – Ενσυναίσθηση

Συνοπτικά, «ενσυναίσθηση» σημαίνει ότι συναισθάνομαι την επίδραση που έχουν πάνω στον αξιολογούμενο παράγοντες όπως:

το άγχος, η πίεση λόγω στόχων, προσδοκιών ή και χρόνου κτλ.

οι επιπτώσεις της σταθερά χαμηλής ή της σταθερά πολύ υψηλής επίδοσης

τα εγγενή χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και της απόδοσης

το οικογενειακό υπόβαθρο

το οικονομικό υπόβαθρο

το κοινωνικό υπόβαθρο

η καταγωγή και το γλωσσικό χάσμα

τυχόν προβλήματα υγείας

τυχόν βλαπτικές συνήθειες ή καταχρήσεις

το να υφίσταται σχολικό εκφοβισμό ή να έχει σοβαρό πρόβλημα κοινωνικοποίησης

το να έχει άλλες κλίσεις ή ιδιαίτερα ταλέντα εκτός σχολικού πλαισίου

το να νιώθει ότι αξιολογείται από κάποιον που δεν τον συμπαθεί

το να νιώθει ότι η αξιολόγηση δεν τον αντιμετωπίζει ισότιμα

το να έχει βιώσει σοβαρή απώλεια

το φύλο ή η ηλικία

η κρισιμότητα ή η σημασία μιας αξιολόγησης.

1. Η απορρέουσα, από τα Μοντέλα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης, Ηθική.

Μοντέλα Αξιολόγησης	Οι κύριοι εκπρόσωποι	Πιθανή συνεισφορά τους στην ηθική της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης
Στοχοκεντρικά	<i>Tyler, Metfessel & Michael, Hammond Provus,</i>	<p><i>Η “ηθική” της εκπαιδευτικής αξιολόγησης καθίσταται περιττή.</i></p> <p><i>Εγγυήτρια δύναμη για την ορθοπραξία η προσκόλληση στα πρωτόκολλα αξιολόγησης.</i></p> <p><i>Τι γίνεται όμως εάν ο στόχος δεν είναι «ηθικός»;</i></p>

1. Η απορρέουσα, από τα Μοντέλα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης, Ηθική.

Μοντέλα Αξιολόγησης	Οι κύριοι εκπρόσωποι	Πιθανή συνεισφορά τους στην ηθική της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης
Διοικητικά	<i>Stufflebeam, Alkin, Patton</i>	<p><i>Ωφελιμιστική προσέγγιση της εκπαιδευτικής αξιολόγησης.</i></p> <p><i>Κίνδυνος νομιμοποίησης “ανήθικων” συμπεριφορών,</i></p> <p><i>λόγω της εμμονής στο “φαίνεσθαι”.</i></p> <p><i>Πόσο ρεαλιστική είναι όμως η μη λογοδοσία στη σύγχρονη κοινωνία;</i></p>

1. Η απορρέουσα, από τα Μοντέλα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης, Ηθική.

Μοντέλα Αξιολόγησης	Οι κύριοι εκπρόσωποι	Πιθανή συνεισφορά τους στην ηθική της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης
Κρισεοκεντρικά	<i>Eisner, Borich, Scriven</i>	<p><i>Το βάρος στην αυθεντία του αξιολογητή και κατ' επέκταση στο ηθικό ποιόν του.</i></p> <p><i>Απονομιμοποίηση της “μηχανιστικής” ηθικής προσέγγισης του στοχοκεντρισμού.</i></p> <p><i>Απενοχοποίηση “ηδονισμού” στην εκπαιδευτική αξιολόγηση.</i></p> <p><i>Υπάρχουν στις μέρες μας «αυθεντίες» της γνώσης ή της αξιολόγησης, για να σηκώσουν το βάρος της ηθικής πραγμάτωσής τους;</i></p>

1. Η απορρέουσα, από τα Μοντέλα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης, Ηθική.

Μοντέλα Αξιολόγησης	Οι κύριοι εκπρόσωποι	Πιθανή συνεισφορά τους στην ηθική της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης
Συμμετοχικά	<i>Stake, Guba & Lincoln, McDonald, Parlett & Hamilton</i>	<p><i>Διασφάλιση αξιοπιστίας, εγκυρότητας κ.ο.κ., αλλά χωρίς «αποθέωση» του στόχου ή της αυθεντίας!</i></p> <p><i>Προτάσσεται η συνεργασία και νομιμοποιείται ο “ανθρώπινος παράγοντας” στην αξιολόγηση.</i></p> <p><i>Το πλαίσιο παραμένει ωφελιμιστικό.</i></p> <p><i>Είμαστε επαρκώς ώριμοι αξιολογικά, ώστε να χρησιμοποιούμε το κάθε μοντέλο ανάλογα με την περίπτωση, τη βαθμίδα εκπαίδευσης ή τον επιδιωκόμενο στόχο;</i></p>

1. Η απορρέουσα, από τα Μοντέλα Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης, Ηθική.

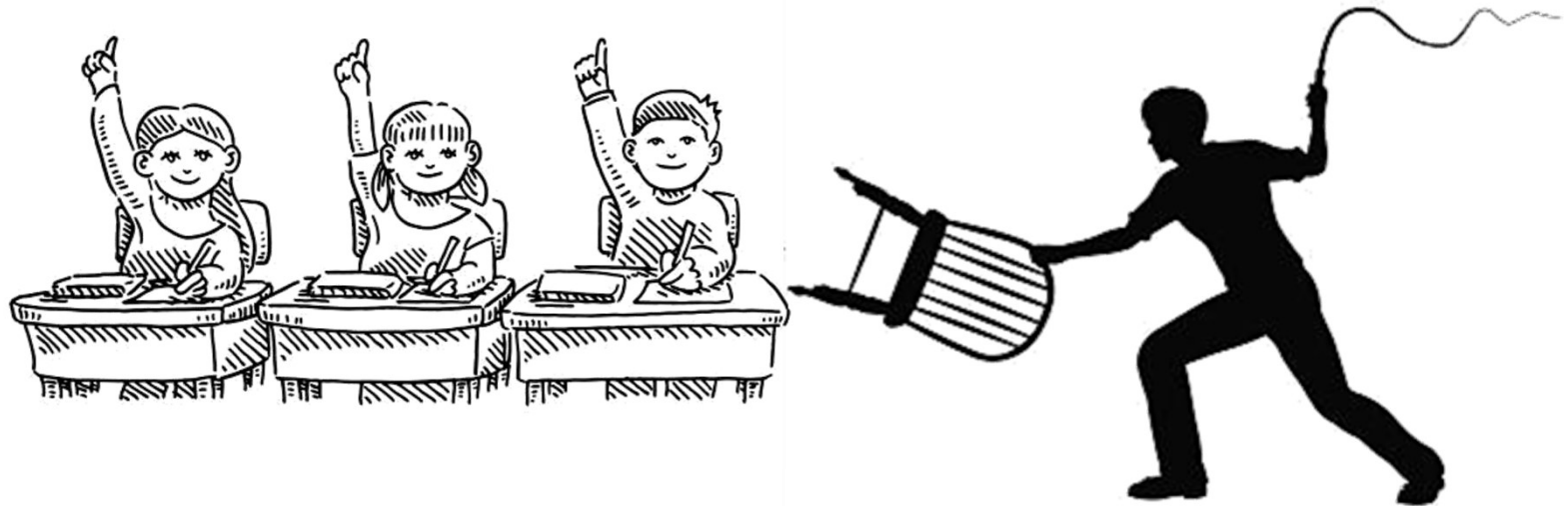
Μοντέλα Αξιολόγησης	Οι κύριοι εκπρόσωποι	Πιθανή συνεισφορά τους στην ηθική της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης
Αντιπαραθετικά ή Δικαστικά	<i>Rice, Worthen & Sanders, Fitzpatrick</i>	<p><i>Το ηθικό πράττειν διασφαλίζεται μέσω της σύνθεσης των αντιθέσεων και της αποδυνάμωσης του ενός αξιολογητή υπέρ μίας συνολικότερης και συλλογικότερης αξιολόγησης.</i></p> <p><i>Πώς διασφαλίζεται αυτό στην καθημερινή αξιολογική πράξη; Είναι θέμα απόφασης ή κουλτούρας;</i></p>

2. Η ιδεότυποι των εκπαιδευτικών

α. Οι ιδεότυποι στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης

Ιδεότυποι εκπαιδευτικών κατά τον Hargreaves	Η αξιολόγηση
1. Διοικητικός ή θηριοδαστής	<ul style="list-style-type: none">• Μέσο επιβολής του εκπαιδευτικού στην τάξη, για να υπηρετηθεί η γνώση και η πρόοδος.• Παραδοσιακή αξιολόγηση.• Πιθανότητα πειστικής αξιολόγησης.

2. Η ιδεότυποι των εκπαιδευτικών

α. Οι ιδεότυποι στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης

Ιδεότυποι εκπαιδευτικών κατά τον Hargreaves	Η αξιολόγηση
2. Οργανωτικός ή διασκεδαστής	<ul style="list-style-type: none">• Οργανωμένη, δομημένη, έγκυρη, αξιόπιστη, αντικειμενική.• Συνδυασμός παραδοσιακής και εναλλακτικής αξιολόγησης.• Κίνδυνος πληθωρισμού στη βαθμολογία.

2. Η ιδεότυποι των εκπαιδευτικών

α. Οι ιδεότυποι στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης

Ιδεότυποι εκπαιδευτικών κατά τον Hargreaves	Η αξιολόγηση
3. Ρομαντικός ή διαφωτιστής	<ul style="list-style-type: none">• Αγαθή προαίρεση, αγαθές προθέσεις και στόχοι, ηθική αξιολόγηση (απαλλαγμένη από εκτροπές).• Η αξιολόγηση «διαφωτίζει».• Ζήτημα εφαρμογής σε πραγματικές συνθήκες.

2. Η ιδεότυποι των εκπαιδευτικών

β. Οι ιδεοτυποι στον Χριστιανισμό (α).

Αξιολόγηση και Χριστιανική Ηθική - Οι αντιλήψεις και οι στάσεις των δύο ιδεότυπων

Υπό το πρίσμα της Δύσης	Υπό το πρίσμα της καθ' ημάς Ανατολής
Ηθικισμός: ηθικά όρια προκειμένου να μη γίνει κανείς βλαπτικός και θέσπιση των «πρέπει» δηλαδή δεοντολογίας.	Ηθική: βιωμένη αρετή και όραμα συλλογικής ευδαιμονίας.
Η εκπαιδευτική αξιολόγηση είναι κρίση και άρα είναι ατελής, αλλά οι ανθρώπινες ατέλειες μπορεί να θεραπευτούν μεθοδολογικά.	Η εκπαιδευτική αξιολόγηση είναι «κρίση». Δεν γνωρίζει ποτέ το όλο και άρα είναι «πεπερασμένη» διαδικασία. Υπόκειται στους περιορισμούς και τις ανθρώπινες αδυναμίες των εμπλεκομένων, που πρέπει να έχουν συναίσθηση της ατέλειάς τους.
Νομική και δικανική αντίληψη του σφάλματος: αυτός που αποτυγχάνει κατά την αξιολόγηση πρέπει να πληρώσει το τίμημα.	Θεραπευτική αντίληψη του σφάλματος: αυτός που αποτυγχάνει κατά την αξιολόγηση χρειάζεται το κατάλληλο “γιατρικό”.

2. Η ιδεότυποι των εκπαιδευτικών

β. Οι ιδεοτυποι στον Χριστιανισμό (β).

<i>Αξιολόγηση και Χριστιανική Ηθική - Οι αντιλήψεις και οι στάσεις των δύο ιδεότυπων</i>	
Υπό το πρίσμα της Δύσης	Υπό το πρίσμα της καθ' ημάς Ανατολής
Η αξιολόγηση μπορεί και πρέπει να είναι κυρίως δίκαιη.	Η αξιολόγηση μπορεί και πρέπει να είναι κυρίως φιλόανθρωπη.
Η παιδαγωγική αξιολόγηση είναι επιστήμη. Εστιάζει στην τεχνική και βασίζεται στη μηχανική αντίληψη λειτουργίας των πραγμάτων. Οι εκπαιδευτικοί είναι τεχνίτες που λειτουργούν «διανοητικά» και «ορθολογικά».	Η παιδαγωγική αξιολόγηση θεωρείται και τέχνη και επιστήμη. Οι εκπαιδευτικοί είναι καλλιτέχνες της μάθησης που λειτουργούν με αφετηρία την «αίσθηση» και την «ευαισθησία».
Η αξιολόγηση τυποποιημένη και μηχανική.	Η αξιολόγηση φυσική, διαφοροποιημένη κατά περίπτωση, βασισμένη στην προσωπική ιδιαιτερότητα του καθενός.

2. Η ιδεότυποι των εκπαιδευτικών

β. Οι ιδεοτυποι στον Χριστιανισμό (γ).

Αξιολόγηση και Χριστιανική Ηθική - Οι αντιλήψεις και οι στάσεις των δύο ιδεότυπων

Υπό το πρίσμα της Δύσης	Υπό το πρίσμα της καθ' ημάς Ανατολής
<p>Ο άνθρωπος ως άτομο. Προτάσσεται ο ατομικισμός και η ατομική ευτυχία, συνεπώς η αξιολόγηση μπορεί να υπηρετεί το όραμα της ευδαιμονίας του κάθε ανθρώπου, τη μοναδικότητα και τη μοναχικότητα της κορυφής, ανεξαρτήτως της κοινωνικής ευδαιμονίας.</p>	<p>Ο άνθρωπος ως πρόσωπο. Προτάσσεται το «πρόσωπο» και η ανθρώπινη ελευθερία, συνεπώς η αξιολόγηση πρέπει να υπηρετεί το όραμα των ανθρώπων που, ευρισκόμενοι σε σχέση μεταξύ τους, πορεύονται προς τη συνολική ευδαιμονία.</p>
<p>Αντίληψη περί «απολύτου προορισμού». Η παιδεία δεν χρειάζεται να ασχολείται με αυτούς που δεν έχουν εξασφαλισμένα επιτυχημένη πορεία στο χώρο της εκπαίδευσης και άρα η αξιολόγηση δικαιολογείται να υπηρετεί σκοπούς «επιλογής».</p>	<p>Αντίληψη περί αξιοποίησης «χαρισμάτων». Όλοι οι άνθρωποι έχουν ιδιαιτερότητες ως πρόσωπα. Η αξιολόγηση στην υπηρεσία της επι-κοινωνίας και της συμμετοχής, προς καλλιέργεια των χαρισμάτων κάθε μοναδικού και ανεπανάληπτου ανθρώπου, που είναι «εικόνα Θεού».</p>

2. Η ιδεότυποι των εκπαιδευτικών

β. Οι ιδεοτυποι στον Χριστιανισμό (δ).

<i>Αξιολόγηση και Χριστιανική Ηθική - Οι αντιλήψεις και οι στάσεις των δύο ιδεότυπων</i>	
Υπό το πρίσμα της Δύσης	Υπό το πρίσμα της καθ' ημάς Ανατολής
Αξιολόγηση του «φόβου» που «διορθώνει τους πολλούς». Δικαιολογείται η απειλή και ο φόβος ως κίνητρο για βελτίωση και επίτευξη θετικής αξιολόγησης.	Αξιολόγηση της αγάπης. Μέσω της αγαπητικής σχέσης αξιολογητή και αξιολογούμενου κινητοποιείται ο αξιολογούμενος. Η πρόοδος και η βελτίωση έρχεται μέσα από ελεύθερη απόφαση, όχι μέσω της απειλής.
Η αξιολόγηση μπορεί να είναι απόφαση του ενός, του ειδήμονος.	Η αξιολόγηση είναι προτιμότερο να είναι συλλογική διαδικασία.
Ο αξιολογητής, ως «μικρός Χριστός», είναι κριτής των αξιολογούμενων. Στέκεται αποστασιοποιημένος θεατής των αποτελεσμάτων τους.	Ο αξιολογητής, ως «μικρός Χριστός», συμπάσχει με τους αξιολογούμενους. Χαίρεται με τη επιτυχία τους και συμπάσχει με την αποτυχία τους.
Ο αξιολογητής και ο αξιολογούμενος ακολουθούν «πρέπει και δεν πρέπει».	Ο αξιολογητής και ο αξιολογούμενος ακολουθούν ηθικά πρότυπα.

Επιστρέφοντας στις... πέντε ηθικές διαβαθμίσεις στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση

Newman & Brown, 1996:23

Ηθικοί κανόνες	Διατυπώσεις συγκεκριμένων «πρέπει» και συχνότερα «δεν πρέπει» που αφορούν την αξιολόγηση.	Παράδειγμα: Να δίνεται ο Μέσος Όρος και η Διάμεσος όλων των σταθμισμένων τεστ που χρησιμοποιούνται στην αξιολόγηση.
Κώδικες Δεοντολογίας	Συλλογή κανόνων, που συνήθως υιοθετούνται και εγκρίνονται από μία επαγγελματική ομάδα.	Παράδειγμα: Ο Κώδικας Δεοντολογίας της Αμερικανικής Εταιρεία Εκπαιδευτικής Έρευνας και της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας.
Ηθικά Στάνταρντς	Παρόμοιοι με τους κανόνες, αλλά συνήθως με έμφαση στην ενδεδειγμένη συμπεριφορά.	Παράδειγμα: Πρέπει να διασφαλίζεται ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι κατανοούν τους τεχνικούς όρους που χρησιμοποιούνται στην έκθεση αξιολόγησης.
Ηθικές Αρχές	Ευρύτερες από τους κανόνες και τους κώδικες παρέχουν καθοδήγηση όταν παρατηρείται σύγκρουση στους κανόνες ή όταν οι κανόνες δεν εξειδικεύονται στο συγκεκριμένο πλαίσιο.	Παράδειγμα: Αξιολογήστε τα προγράμματά σας, όπως θα επιθυμούσατε να αξιολογηθεί το πρόγραμμά σας.
Ηθικές Θεωρίες	Η αιτιολόγηση ή τα κριτήρια για τις ηθικές αποφάσεις. Η επιστήμη και η λογική για τη λήψη ηθικών αποφάσεων.	Παράδειγμα: Οι συνέπειες μιας πράξης καθορίζουν το τι συνιστά ηθική και τι ανήθικη συμπεριφορά.

Οι πέντε ηθικές διαβαθμίσεις στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση

*Τρόποι και επίπεδα συσχέτισης της Ηθικής
με την Εκπαιδευτική Αξιολόγηση*

Διαβαθμίσεις Ηθικής στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση	Πεδία Εφαρμογής της Ηθικής στην Εκπ/κή Αξιολόγηση	Ηθικοί Άξονες της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης
Ηθικοί Κανόνες	Αξιολόγηση Μαθητών - Φοιτητών Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Προσωπικού και Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων - Συστημάτων - Πολιτικών	Αξιολογητής Αξιολόγηση Αξιολογούμενος
Κώδικες Δεοντολογίας		
Ηθικά Στάνταρντς Αξιολόγησης		
Ηθικές Αρχές		
Ηθικές Θεωρίες		

Οι πέντε ηθικές διαβαθμίσεις στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση – 1. Ηθικοί Κανόνες

Ηθικοί Κανόνες: επιμέρους διατυπώσεις από τις οποίες αποτελείται κάποιος Κώδικας Δεοντολογίας ή Στάνταρντς. Δηλαδή «πρέπει» και «δεν πρέπει». Οι προτροπές ή απαγορεύσεις έχουν επίσημο ή ανεπίσημο χαρακτήρα, και τίθενται από έναν εκπαιδευτικό ή μία σχολική μονάδα. Οι κανόνες θα πρέπει να είναι απλοί, σαφείς και συγκεκριμένοι, όπως για παράδειγμα η φράση: δεν επιτρέπεται η λογοκλοπή.

Πρέπει

Ηθικοί
Κανόνες
Εκπ. Αξιολ.

Δεν
πρέπει

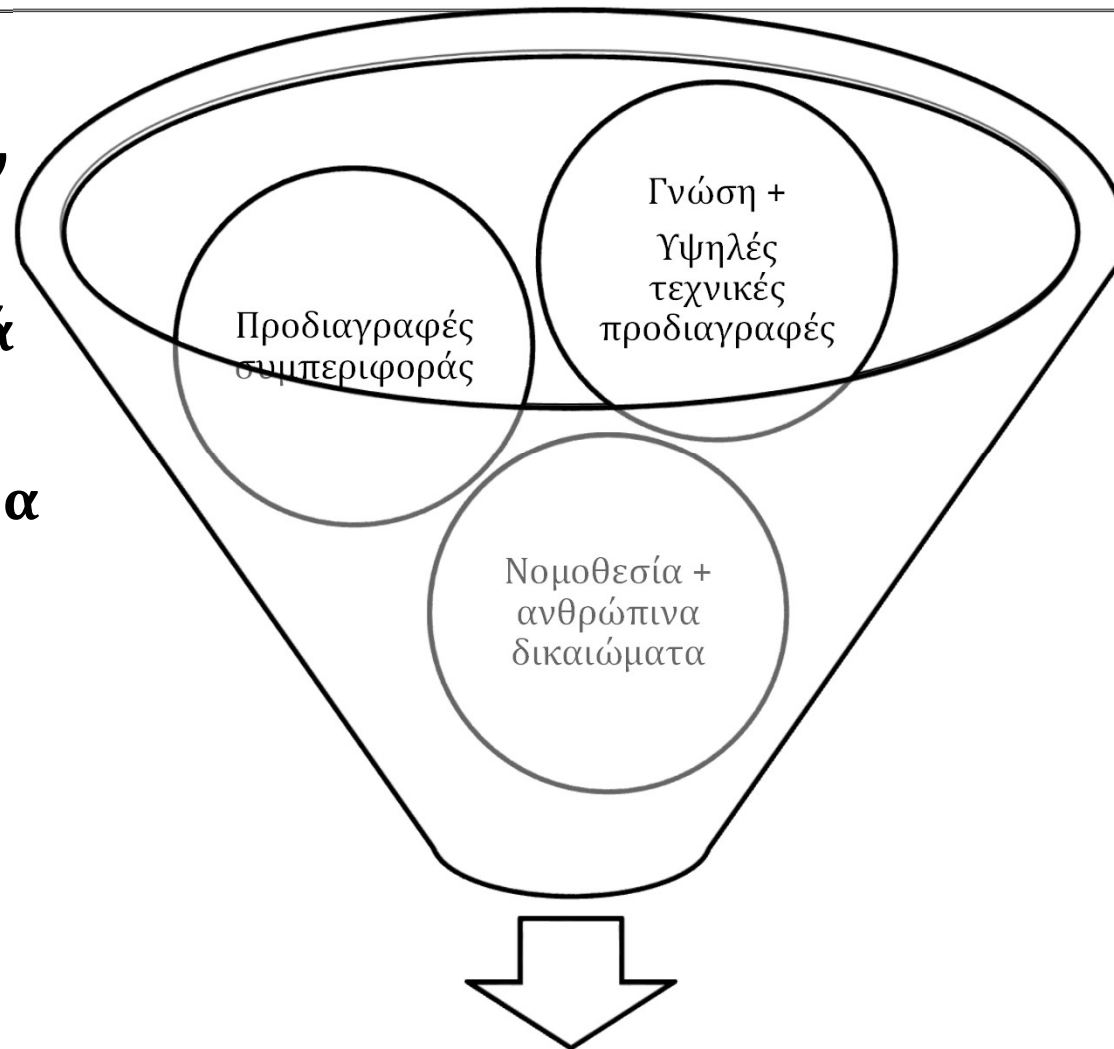
Οι πέντε ηθικές διαβαθμίσεις στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση – 2. Κώδικες Δεοντολογίας

Κώδικας Δεοντολογίας: μία καλά οργανωμένη Συλλογή συστηματοποιημένων και κανόνων, που μπορεί να αποτελέσει πλαίσιο αναφοράς και που συνήθως υιοθετείται και εγκρίνεται από μία επαγγελματική ομάδα.

Οι πέντε ηθικές διαβαθμίσεις στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση – 3. Ηθικά Στάνταρντς.

Ηθικά Στάνταρντς: δεν αποτελούν απλά ένα σύνολο κανόνων, αλλά ένα πλαίσιο αναφοράς, προκειμένου να κριθεί το αν η συμπεριφορά που επιδεικνύεται είναι κατάλληλη ή όχι (Schmeiser, 1995).

Αφορούν: την αξιολόγηση μαθητών, την αξιολόγηση προσωπικού και την αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Ηθικά Στάνταρντς

Οι πέντε ηθικές διαβαθμίσεις στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση – 4. Ηθικές Αρχές.

Ηθικές Αρχές (περιεκτικές ή εκτενείς στη διατύπωση):
πρωταρχικό ηθικό πλαίσιο, πάνω στο οποίο να μπορεί να θεμελιωθεί η όποια κρίση για την ηθικότητα των αξιολογικών πρακτικών.
Έχουν ρόλο καθοδηγητικό και μόνιμο χαρακτήρα, που βοηθούν στη λήψη αποφάσεων.

Οι πέντε ηθικές διαβαθμίσεις στην Εκπαιδευτική Αξιολόγηση – 5. Ηθικές Θεωρίες.

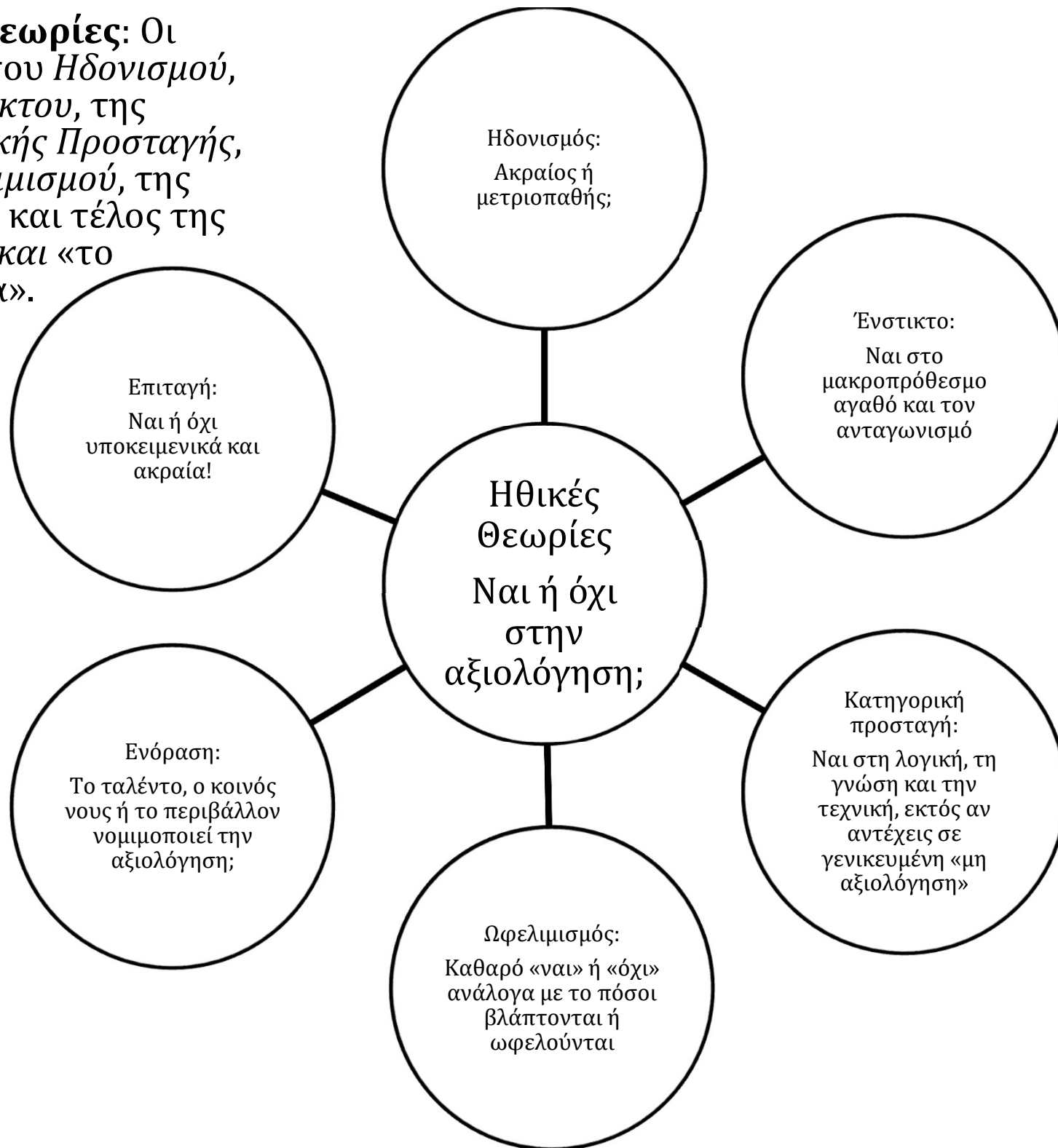
Ηθικές Θεωρίες: το πρόβλημα

- ⊙ το ηθικό πλαίσιο αντί για δεδομένο παραμένει ζητούμενο,
- ⊙ η πρακτική φύση της εκπαιδευτικής αξιολόγησης -εν αντιθέσει με τον φιλοσοφικό στοχασμό- δεν μπορεί να αναλώνεται αποκλειστικά σε θεωρητικές συζητήσεις,
- ⊙ κίνδυνος αυθαιρεσιών και σφαλμάτων λόγω του τρόπου που ερμηνεύουμε ή μεθερμηνεύουμε τις διάφορες ηθικές θεωρίες και λόγω των εγγενών αδυναμιών, αστοχιών ή εσωτερικών αντιφάσεων της κάθε θεωρίας.
- ⊙ Αποτέλεσμα των παραπάνω: ο «ηθικός στινάνισμός» που σημαίνει την αυθαίρετα νομιμοποιημένη εξίσωση του «ηθικού» με το «ανήθικο», συχνά με την επίκληση διαφόρων ηθικών διδασκαλιών, έτσι που πράξεις πρόδηλα διαφορετικής ηθικής ποιότητας να παρουσιάζονται ως ισότιμες, ισοδύναμες και ισάξιες...

Αφού είχε το θάρρος να αντιγράψει, μπράβο του (έτσι έκαναν και στην αρχαία Σπάρτη...)

Αφού είχε την εντιμότητα να γράψει χωρίς βοήθεια, μπράβο του, κι ας απέτυχε!

Ηθικές Θεωρίες: Οι Θεωρίες του *Ηδονισμού*, του *Ενστίκτου*, της *Κατηγορικής Προσταγής*, του *Ωφελιμισμού*, της *Ενόρασης* και τέλος της *Επιταγής* και «το πρόβλημα».

Το προτεινόμενο πλαίσιο των Ηθικών Αρχών.

1. Η Αρχή του «Ωφελείν»· Από την εκπαιδευτική αξιολόγηση πρέπει να προκύπτει το μεγαλύτερο δυνατό όφελος για τον μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων και των αξιολογούμενων.
2. της Αμφιδρομικότητας· Όποιος αξιολογεί θα πρέπει να αξιολογείται γενικώς και ειδικώς ως προς τον τρόπο που αξιολογεί.
3. της Συναισθήσης του Ηθικού Βάρους· Όλοι οι εμπλεκόμενοι στην αξιολόγηση πρέπει να συναισθάνονται ότι όσο μεγαλύτερες είναι οι επιπτώσεις της αξιολόγησης, τόσο μεγαλύτερη είναι και η αναγκαιότητα για ηθική άσκησή της, χωρίς παρεκκλίσεις και εκπτώσεις (π.χ. αδιάβλητο Πανελλαδικών).
4. της Επιστημονικότητας· Η αξιολόγηση θα πρέπει να πληροί τις προδιαγραφές της εγκυρότητας, αξιοπιστίας, αντικειμενικότητας, διακριτικότητας, πρακτικότητας και να ασκείται από αξιολογητές που είναι όντως αξιολογητές, που έχουν δηλαδή την κατάλληλη επιστημονική κατάρτιση και γνώση.
5. της Καταλληλότητας, της Ακρίβειας και της Σαφήνειας· Η αξιολόγηση, σε όλα της τα στάδια (από την αρχική ενημέρωση μέχρι και την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων), θα πρέπει να είναι κατάλληλη, οι δε διατυπώσεις της να είναι ακριβείς και πλήρως κατανοητές σε όλους τους εμπλεκόμενους, ώστε τα αποτελέσματα να είναι πρακτικά αξιοποιήσιμα και σε καμία περίπτωση να μην παραπλανούν ή παγιδεύουν τους αξιολογούμενους, τους γονείς τους ή εσκεμμένα κάποιους από τους ενδιαφερόμενους.
6. του «Αποφεύγειν» τη Βαθμολογική Ρύπανση· Πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε κατά την αξιολογική διαδικασία να εξαλείφονται παράγοντες άσχετοι με την αξιολόγηση, που μπορεί να αλλοιώνουν τα αποτελέσματά της, π.χ. προσωπικές σχέσεις αξιολογητή – αξιολογούμενου, χωρίς αυτό να σημαίνει παράβλεψη παραγόντων που θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη π.χ. η επίδραση μιας σοβαρής ασθένειας ενός ανθρώπου (μαθητή, φοιτητή, εκπαιδευτικού) διαχρονικά ή στιγμιαία στην επίδοσή του.
7. της Απόδειξης της Αξίας και της Δεύτερης Ευκαιρίας· Η αξιολόγηση πρέπει να δίνει στους μαθητές την ευκαιρία να αποδείξουν ότι κατέχουν τις αξιολογούμενες γνώσεις, δεξιότητες κτλ. ή ότι έχουν υιοθετήσει τις προβλεπόμενες στάσεις και συμπεριφορές. Παράλληλα πρέπει να προβλέπει τη «δεύτερη ευκαιρία» αφενός ως αντιστάθμισμα για έκτακτες συνθήκες που μπορεί να αλλοιώσουν την εικόνα της επίδοσης των μαθητών, και αφετέρου ως απόδειξη βελτίωσης μετά την αρχική αξιολόγηση και την επακόλουθη ανατροφοδότηση.

Το προτεινόμενο πλαίσιο των Ηθικών Αρχών.

8. του Σεβασμού και της Προστασίας· Η αξιολόγηση και όσοι την ασκούν πρέπει να αντιμετωπίζει με σεβασμό τους αξιολογούμενους, να ενσωματώνει ασφαλιστικές δικλίδες προστασίας των εμπλεκομένων σε αυτήν, καθώς και τη δυνατότητα ένστασης ή προσφυγής από μέρους των αξιολογουμένων, εφόσον θεωρούν ότι αδικούνται ή θίγονται, και να μη γίνεται πεδίο δοκιμών και πειραματισμού με «θύματα» τους αξιολογούμενους.
9. της «Ανεστραμμένης Πυραμίδας»· Εκείνοι που βρίσκονται στη βάση της πυραμίδας της αξιολόγησης και υφίστανται το μεγαλύτερο βάρος των αξιολογήσεων δεν πρέπει να πληρώνουν το τίμημα των αστοχιών εκείνων που βρίσκονται από πάνω τους στην πυραμίδα και τους αξιολογούν (π.χ. να μην πληρώνουν οι μαθητές για την ανικανότητα των εκπαιδευτικών τους ή και οι καθηγητές για τις ελλείψεις σε υλικοτεχνικές υποδομές).
10. της Ατέλειας της Αξιολόγησης· Η αξιολόγηση υπόκειται σε αναπόφευκτα σφάλματα, υποκειμενισμούς και ατέλειες από μέρους των αξιολογητών, που πρέπει να αναγνωρίζονται, να εντοπίζονται και να συνυπολογίζονται σε αυτήν και όχι να αποκρύπτονται, να καλύπτονται ή να αγνοούνται.
11. των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων· Η αξιολόγηση πρέπει να συνάδει με τα παγκοσμίως θεσπισμένα και αναγνωρισμένα δικαιώματα τους παιδιού και του ανθρώπου, τις συνταγματικές επιταγές κάθε κράτους, να σέβεται τα προσωπικά τους δεδομένα, να είναι αμερόληπτη, να διασφαλίζει τη μη εξαπάτηση, τη μη κακοποίηση (σωματική, συναισθηματική ή ψυχολογική), τη μη χειραγώγηση των αξιολογουμένων κτλ.
12. του Μη Βλάπτειν· Αν η εκπαιδευτική αξιολόγηση δεν μπορεί να διασφαλίσει το όφελος των ανθρώπων, πρέπει τουλάχιστον να εξασφαλίζει ότι δεν βλάπτεται κανείς, συμπεριλαμβανομένων και των αξιολογούμενων.
13. του «Πρώτα ο αξιολογούμενος» ή η «αξιολόγηση για τους αξιολογούμενους και όχι για την αξιολόγηση»· Η αξιολόγηση πρέπει, μεταξύ των εμπλεκομένων στην αξιολόγηση, να υπηρετεί πρωτίστως τους αξιολογούμενους, και όχι πολιτικές ή επιστημονικές σκοπιμότητες, όπως την προώθηση προϊόντων, μεθόδων αξιολόγησης κτλ. ή τις επαγγελματικές φιλοδοξίες των αξιολογητών.

Το προτεινόμενο πλαίσιο των Ηθικών Αρχών.

- 14.της *Συνέπειας*· Η αξιολόγηση πρέπει να είναι συνεπής, συμβατή και εναρμονισμένη με τους τιθέμενους σκοπούς και το πλαίσιο της αξιολόγησης, (να διαφοροποιείται π.χ. όταν στοχεύει στην αξιολόγηση της μάθησης από όταν στοχεύει στην αξιολόγηση για τη μάθηση), ώστε να συμβαδίζει με τις γνώσεις των αξιολογουμένων και να μην τους αιφνιδιάζει ή δίνει προβάδισμα σε όσους «κατέχουν» τη γνώση αθέμιτα π.χ. με αντιγραφή ή εκτός πλαισίου π.χ. με ιδιαίτερα μαθήματα.
- 15.του «Όλοι ίσοι, όλοι διαφορετικοί και στην αξιολόγηση»· Η αξιολόγηση θα πρέπει να σέβεται τη διαφορετικότητα των αξιολογητών και των αξιολογουμένων, λόγω πολιτιστικής ή θρησκευτικής ταυτότητας, ιδεολογίας, πολιτικών πεποιθήσεων, κοινωνικοοικονομικής προέλευσης ή κατάστασης, καταγωγής, σεξουαλικού προσανατολισμού, φύλου, σωματικής ή πνευματικής υστέρησης ή ιδιαιτερότητας κτλ., και να μεριμνά τα δέοντα υπέρ αυτών αλλά με τρόπο που να μη θίγει ή αδικεί τους υπόλοιπους αξιολογούμενους.
- 16.της *Ανομοιομορφίας*· Η αξιολόγηση δεν πρέπει να είναι ίδια σε όλες τις περιπτώσεις. Πρέπει να διαφοροποιείται ανάλογα με την ιδιότητα, την ηλικία, τη θέση του αξιολογουμένου στην εκπαίδευση κ.ο.κ. Δεν μπορεί τα στελέχη της εκπαίδευσης να αξιολογούνται με τους ίδιους όρους και τα ίδια εργαλεία με τους μαθητές ή τους φοιτητές.
- 17.της *Ακεραιότητας, της Συνέπειας και της Ειλικρίνειας των Συμμετεχόντων*· Όσοι συμμετέχουν σε μία αξιολόγηση (αξιολογητές, αξιολογούμενοι κτλ.) πρέπει να εισέρχονται στη διαδικασία αποφασισμένοι να επιδείξουν ηθική ακεραιότητα και να σεβαστούν τους όρους της διαδικασίας, ακόμη κι αν διαπιστώσουν παραβάσεις από άλλους εμπλεκόμενους.
- 18.της *Διάκρισης του «Φαίνεσθαι» από το «Είναι»*· Η αξιολόγηση πρέπει να μεριμνά και να διασφαλίζει με κάθε τρόπο ότι τα αποτελέσματά της δεν είναι πλασματικά ή επιφανειακά και ότι ανταποκρίνονται στην ουσία των προσώπων και των πραγμάτων, ώστε να μην αφήνουν περιθώριο σε κάποιους να παρουσιάζουν τους εαυτούς τους ανώτερους και καλύτερους από ό,τι πραγματικά είναι, μετερχόμενοι μάλιστα, συχνά, αθέμιτα μέσα π.χ. γνωριμίες, κοινωνική θέση κτλ.
- 19.της *Αξιολόγησης του «Όλου»*· Η αξιολόγηση θα πρέπει να στοχεύει στην πληρέστερη δυνατή εικόνα, δηλαδή –στο μέτρο του εφικτού- να αφορά το όλον, να περιλαμβάνει όλα τα μέρη, τις αξιολογούμενες πτυχές και να μην είναι αποσπασματική.
- 20.του να *Αξιολογείς, όπως θα ήθελες να Αξιολογείσαι*· Όποιος θεσπίζει ή ασκεί αξιολόγηση στην εκπαίδευση θα πρέπει να συμπεριφέρεται με τρόπο ανάλογο με εκείνον που θα αξίωνε να αξιολογηθεί π.χ. επιείκεια αντί επιείκειας, αυστηρότητα αντί αυστηρότητας, και αν κάποιος δεν θέλει να αξιολογείται, δεν θα πρέπει να αξιολογεί.

Το προτεινόμενο πλαίσιο των Ηθικών Αρχών.

- 21.της Διαλεκτικής και της Συλλογικής Απόφασης' Για την επίλυση ζητημάτων, διλημμάτων και συγκρούσεων που προκύπτουν στην αξιολόγηση -και που δεν μπορούν να απαντηθούν από τις υπόλοιπες ηθικές αρχές- θα πρέπει οι αξιολογητές α) να βασίζονται στις προσωπικές τους αξίες και γνώσεις β) να ζητούν τη συνδρομή και τη γνώμη συναδέλφων τους αξιολογητών, ακόμη κι αν έχουν αντίθετες απόψεις, και σε περίπτωση αδιεξόδου, οι αποφάσεις να λαμβάνονται συλλογικά.
- 22.της Ουσιαστικής Δικαιοσύνης' Για να είναι δίκαιη η αξιολόγηση θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με πανομοιότυπο τρόπο άνθρωποι παρόμοιων χαρακτηριστικών και με διαφορετικό τρόπο άνθρωποι οι οποίοι διαφοροποιούνται σε κάποιο γνώρισμά τους.
- 23.της Νομιμότητας' Η αξιολόγηση πρέπει να ασκείται σύννομα. Σε περίπτωση που κάποιος νόμος προσκρούει στην ηθική του αξιολογητή ή στις Ηθικές Αρχές της αξιολόγησης, οι αξιολογητές οφείλουν να εκφράσουν τη διαφωνία τους και να μεριμνήσουν για τη «διόρθωσή» του.
- 24.της Αυτονομίας του Αξιολογητή' Ο αξιολογητής θα πρέπει να μπορεί να ασκεί το έργο του αυτόνομα, ανεπηρέαστος από πιέσεις, παρεμβάσεις και συμφέροντα.
- 25.της Επιείκειας' Σε περίπτωση αμφιβολίας για τη δίκαιη εφαρμογή της αξιολόγησης (λόγω π.χ. νομικού κενού, ασάφειας ενός θέματος ή αντίξοων συνθηκών διεξαγωγής μίας εξέτασης) είναι προτιμότερη η επίδειξη επιείκειας από μέρους των αξιολογητών, παρά αυστηρότητας.
- 26.της Συνεκτίμησης της Ανθρώπινη Ηθικής' Η αξιολόγηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη ότι η τήρηση των κανόνων μίας αξιολογικής διαδικασίας επαφίεται στους αξιολογητές και τους αξιολογούμενους, και πως ανάμεσά τους μπορεί να υπάρχουν άνθρωποι που δεν προτίθενται να ακολουθήσουν τους τιθέμενους κανόνες, γεγονός που μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στα αποτελέσματα της αξιολόγησης.
- 27.της Ελευθερίας του Αξιολογητή. Η αξιολόγηση θα πρέπει (σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως σε επίπεδο τάξης, όχι όμως σε διαγωνιστικού τύπου αξιολογήσεις) να αφήνει περιθώρια και «χώρο» στους αξιολογητές, ώστε να αυτενεργούν, να αποφασίζουν και να λειτουργούν ελεύθερα χάριν των αξιολογουμένων τους, ακόμη κι αν αυτό συνεπάγεται μικρές παρεκκλίσεις από το γράμμα του νόμου.

Αντί επιλόγου...

Αντί επιλόγου...

Θεωρήθηκε μία από τις καλύτερες φωτογραφίες της χρονιάς στο National Geographic από τον George Steinmetz.

Οι καμήλες είναι οι μικρές λευκές γραμμές στη φωτογραφία και το μαύρο που βλέπουμε είναι απλά σκιές.

Ζούμε σε μια εποχή όπου οι ψευδαισθήσεις, «σκιές» καταλαμβάνουν πρακτικά ολόκληρο το πεδίο της ορθολογικής άποψης της ανθρωπότητας, ενώ η πραγματικότητα «καμήλες» περνούν αθέατα.

Είναι οι ψευδαισθήσεις που καθοδηγούν την ανθρωπότητα, όχι η πραγματικότητα.

Ηθική της εκπαιδευτικής Αξιολόγησης

Βιβλιογραφία (ενδεικτική):

- Πελεgrίνης, Θ. (1997). *Ηθική φιλοσοφία*, β' έκδοση, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
- Παπανούτσος, Ε. (2010). *Ο Κόσμος του πνεύματος Γ', Ηθική*, νέα έκδοση, εκδ. Νόηση, Αθήνα
- Τσίτας, Γ. (2019). *Ηθική και Εκπαιδευτική Αξιολόγηση (Μία προσπάθεια θέσπισης Ηθικών Αρχών για την Εκπαιδευτική Αξιολόγηση στη Σύγχρονη Ελληνική Πραγματικότητα)*, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστρικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Estaji, M. (2011). Ethics and validity stance in educational assessment, English Language and Literature Studies Vol. 1, No. 2, December 2011, Published by Canadian Center of Science and Education, pp. 89-99*
- Newman, D., & Brown, R. (1996). *Applied ethics for program evaluation*, London, Thousand Oaks, CA:Sage

Επιπλέον Βιβλιογραφία

- Banks, O. (1987) *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, μετάφρ. Δαρβέρης, Τ., επιμέλεια-θεώρηση: Ράσης, Σ., εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη
- Berlak, A., Berlak, H., (1981) *Dilemmas of Schooling: Teaching and Social Change*, Methuen
- Bernstein, B. (1991) *Παιδαγωγικοί Κώδικες & Κοινωνικός Έλεγχος*, εισαγωγή-μετάφραση-σημειώσεις: Σολομών, Ι., β' έκδοση, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα
- Blackledge, D., Hunt, B. (2004) *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, μεταφρ. Δεληγιάννη, Μ., Νέα έκδοση, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα
- Bourdieu, P. (1966) *Το συντηρητικό σχολείο: οι ανισότητες στην εκπαίδευση και την παιδεία*, στο *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, Φραγκουδάκη, Α. (1985) μετάφραση: Φραγκουδάκη, Α. σελ. 357-391
- Bucholz, J., Keller, C., Brandy, M. (2007) *Teacher 's Ethical Dilemmas, Teaching Exceptional Children, Vol. 40, No 2, 2007, pp. 60-64 TEC*
- Γκίβαλος, Μ. (2005) *Πολιτική κοινωνικοποίηση και εκπαιδευτικό περιβάλλον*, Νήσος, Αθήνα
- Caetano, A-P., Silva, MdL. (2009) *Professional Ethics and Teacher Education, Sisifo, Educational Sciences Journal, No 08, Jan/Apr 09, pp. 47-54*
- Campbell, E. (2007) *The International handbook of moral and character education*, in Narvaez, D & Nucci, L. (Eds) New York, Routledge, pp. 601-607
- Cronbach, L. (1975) *Five decades of public controversy over mental testing, American Pshycologist, 30 (1) pp. 1-14*
- Dressel, P.L. (1976), *A Handbook of Academic Evaluation*, Washington: Jossey-Bass
- Gipps, C. (2003) *Beyond Testing: Towards a Theory of Educational Assessment*, The Farmer Press, London Washington, D.C.
- Gipps, C., Stobart, G., (2009) *Fairness in Assessment*, in *Educational Assessment in the 21st Century*, edit. Claire W-S & Cumming J., Springer, pp. 105-118
- Jackling, B., Cooper, B., Leung, P., Dellaportas, S., (2007) *Professional accounting bodies' perceptions of ethical issues, causes of ethical failure and ethics education, Managerial Auditing Journal, vol. 22, No 9, 2007, Emerald*
- Isoré, M. (2009), *Teacher Evaluation: Current Practices in OECD Countries and a Literature Review, OECD Education Working Papers, No. 23, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/223283631428>*
- Κασσωτάκης, Μ. (2014) *Η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών*, 3^η Αναθεωρημένη Έκδοση, (υπό έκδοση) εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα
- Lambert, D., Lines, D. (2001) *Understanding Assessment purposes, perceptions, practice*, RoutledgeFalmer
- Λάμνιαν, Κ. (2001) *Κοινωνιολογική Θεωρία και Εκπαίδευση, Διακριτές προσεγγίσεις*, Μεταίχμιο, Αθήνα
- Newmann, F. (1997) *Authentic Assessment in Social Studies: standards and examples*, in *Handbook of Classroom Assessment, Learning, Achievement and Adjustment*, edit. Phye, G. Academic Press, pp. 360-380
- Nugen, A. (2010) *Why should an educator be sincere?*, στο *Ηθική και Εκπαίδευση Διλήμματα και Προοπτικές*, επιμέλεια: Σακελλαρίου, Μ., Ζέμπυλας, Μ & Πέτρου, Α., εκδ. Κριτική, Αθήνα, σελ. 181-203
- OECD (2009) *Teacher Evaluation, A conceptual Framework and examples of Country Practices, Reviews on Evaluation and Assessment Frameworks for Improving School Outcomes*
- Πατερρέκα, Χ., (1986) *Βασικές έννοιες των Pierre Boudieu και Jean-Claude Passeron, σε θέματα κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης*, Παιδαγωγικές Μελέτες και Έρευνες 7, Διεύθυνση σειράς: Ξωχέλλης, Π., Τερζής, Ν., Καψάλης, Α., εκδ. αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη
- Phye, G. (1997) *Handbook of Classroom Assessment, Learning, Achievement and Adjustment*, Academic Press
- Πνευματικός, Δ. (2010) *Μαθαίνοντας τα παιδιά να είναι ηθικά*, στο *Ηθική και Εκπαίδευση Διλήμματα και Προοπτικές*, επιμέλεια: Σακελλαρίου, Μ., Ζέμπυλας, Μ & Πέτρου, Α., εκδ. Κριτική, Αθήνα, σελ. 205-233
- Σολομών, Ι. (1999) *Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Εσωτερική αξιολόγηση και προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα*, σελ 15-32, Αθήνα
- Tirri, K. (1999) *Teachers' Perceptions of Moral Dilemmas at School, Journal of Moral Education, Vol. 28, No 1, 1999, pp. 32-47*
- Τσίτας, Γ. (2016-2017). Το ζήτημα της προαγωγής και της απόρριψης των μαθητών του Γυμνασίου, ως ηθικό δίλημμα και ως αδυναμία του εκπαιδευτικού συστήματος, *Ελληνική Επιθεώρηση Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης*, Τεύχη 1-2/2016-2017, επιμέλεια Μιχάλης Κασσωτάκης, Περιοδική Έκδοση της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ Ε.Ε.Α σελ. 518-539, διαθέσιμο στη http://www.eletea.gr/wp-content/uploads/2018/02/PRAKTIKA_TELIKO.pdf, ανακτήθηκε στις 20/2/2021
- Φραγκουδάκη, Α. (1985) *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Θεωρίες για την Κοινωνική Ανισότητα στο Σχολείο*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα